

Беларускі арнамент – зашыфраваная аповесць аб жыцці народа

Вышыванне беларускіх узораў-сімвалаў у тэхніцы “крыж” Урок абслуговай працы ў 6 класе

*А. А. Федасюк,
настаўнік абслуговай працы першай катэгорыі
Валеўскага дзіцячага сада – сярэдняй школы*

Мэта урока:

1. Пазнаёміць з гісторыяй беларускай вышыўкі, яе асаблівасцямі; удасканалваць уменні і навыкі па вышыўцы “крыжам”.

2. Садзейнічаць развіццю лагічнага мыслення, увагі. Стварыць умовы для развіцця навыкаў сумеснай работы ў калектыве (групе). Вучыць прымяняць атрыманыя веды на практыцы.

3. Выхоўваць любоў да аднаго са старажытных відаў мастацтва – вышыўкі.

Тып урока: камбінаваны.

Ход урока

I. Арганізацыйны этап

На дошцы запіс: “Ніхто не становіцца майстрам, калі не трэніруецца ў майстэрстве”. Ян Каменскі (*Аналіз выказвання вучнямі.*)

II. Актualізацыя ведаў

Заданне №1. Адкажыце на пытанні.

✓ Прыстасаванне ў выглядзе дзвюх круглых або прамавугольных рамак. (*Пяльцы*).

✓ Таўшчыня і даўжыня іх залежыць ад таўшчыні ніткі, тканіны і прыёмаў вышывання. (*Іголки*).

✓ Яна можа быць баваўнянай, ільняной, шаўковай або шарсцяной. (*Тканіна*).

✓ Іх выбіраюць у адпаведнасці з таўшчынёй тканіны, характарам малюнка і тэхнікай выканання вышыўкі. (*Ніткі*).

✓ Інструмент, які выкарыстоўваецца для абразання нітак. (*Нажніцы*).

✓ Рукадзельніцы выкарыстоўваюць яго для аховы пальцаў ці пратыкання іголки. (*Напарстак*).

Вучні адказваюць пісьмова, затым арганізуецца ўзаемаправерка. Адказы запісаны на дошцы. *Выстаўленне балаў у ацэначны ліст.*

Заданне №2 (работа ў парах). Ахарактарызуйце ўзор, вышыты ў тэхніцы “крыж”, па плане (слайд №2):

1. Правільнасць замацавання ніткі ў пачатку і ў канцы работы.
2. Усе крыжыкі накіраваны ў адзін бок.
3. Ці акуратна выглядае вышыўка на правым баку? На левым баку?
4. Нітка раўнамерна (нераўнамерна) нацягнута.
5. Свой варыянт.

Выстаўленне балаў у ацэначны ліст. Работу ацэньвае настаўнік.

III. Матывацыйны этап

Настаўнік. Паглядзіце, калі ласка, на малюнкi, размешчаныя на дошцы. Што на іх адлюстравана? Ці бачылі вы такія малюнкi? Дзе вы іх бачылі? (*Сімвалы. Арнамент.*)

Як вы думаеце, якая тэма сённяшняга ўрока? (*Адказы дзяцей*)
Цяпер паспрабуем паставіць задачы, якія вам давядзецца вырашаць на ўроку. Звярніце ўвагу на экран. Я прапаную спіс задач, але яны не закончаныя. Вам неабходна прадоўжыць іх (слайд №4):

- даведацца пра гісторыю ...;
- пазнаёміцца з асноўнымі паняццямі па тэме ...;
- развіваць свае ...;
- выходзіць...

IV. Засваенне новых ведаў

Настаўнік. Сёння на ўроку мы з вамі зазірнем ў мінулае, дакранёмся да народнага мастацтва. Усё, што ствараецца народнымі майстрамі, што зроблена з любоўю, стараннем, варта самай пільнай увагі. Гэта наша спадчына, аснова для развіцця сучаснай культуры, і мы павінны яе ведаць і захоўваць.

Я падрыхтавала для вас спецыяльныя карты назіранняў. У іх змешчаны тэрэтычны матэрыял, але прапушчаны асноўныя паняцці. Слухаючы мяне ўважліва, вы зможаце іх дапісаць. Пасля вы гэтыя лісты ўклеіце ў сшытак.

Карта назіранняў

Вышыўка – адзін са старажытных відаў _____.

Узор, які складаецца з элементаў, якія паўтараюцца, называецца _____.

Арнамент падзяляецца на: _____, раслінны, _____.

Вышыванымі ўзорамі ўпрыгожвалі прадметы быту, прылады працы, _____.

Лічылася, што магічную сілу абрадаваму касцюму надае _____ колер вышывак.

Кожны узор-сімвал сімвалізуе _____, праўду, _____, веру, _____.

Дзяржава складаецца з людзей. Чалавек аснова жыцця на зямлі, аснова сям’і, прадаўжэння роду, моцы дзяржавы. Сімвалам чалавека ў народнай свядомасці з’яўляецца _____.

Вобраз роднай Беларусі перадаецца ў выглядзе _____, апраўленай гірляндай кветак.

Сімвал жыццёвай сілы, моцы, здароўя, яднання з роднай зямлёй з’яўляецца вобраз _____.

Жыццё нашых продкаў было цесна звязана з лесам. Таму ў народнай творчасці часта прысутнічае вобраз _____.

Сустрэкаюцца яшчэ вобразы _____.

Звесткі з гісторыі беларускага арнаменту.

Вы ўжо ведаеце, што вышыўка – адзін са старажытных відаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. У Беларусі яна стала распаўсюджаным заняткам у другой палове 19 – пачатку 20 ст. Усё, што акружала чалавека ў штодзённым быццё, было старанна ўпрыгожана сялянскімі рукамі.

Вялікае значэнне ў народнай творчасці мае арнамент. Арнамент – гэта ўзор, які складаецца з элементаў, якія паўтараюцца. Беларускі арнамент дзеліцца на тры віды (слайд № 5):

- геаметрычны,
- раслінны,
- жывёльны.

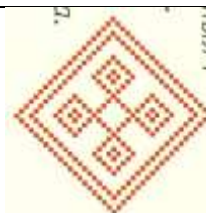
Вышыванымі ўзорамі (слайд № 6) упрыгожвалі прадметы быту (ручнікі, поцілкі, абрусы).

Вялікую ўвагу надавалі ўпрыгожванню вышыўкай адзення (слайд № 7). Людзі верылі, што багата аздобленае ўзорамі адзенне абараняе іх ад няшчасцяў, злых духаў, адхіляе бяду. Вышыўкай упрыгожвалі рукавы, плечавыя ўстаўкі, падол, каўнер і пярэдняю частку – манішку. Лічылася, што магічную сілу абрадаваму касцюму надае чырвоны колер вышывак. Толькі ў 20 ст. для вышыўкі пачалі выкарыстоўваць чорны, сіні, а пазней зялёны і блакітны колеры.

Ці ведаеце вы, што ўзоры на вышытых вырабах – гэта зашыфраваная аповесць аб жыцці народа. Кожны сімвал мае назву і сімвалізуе дабро, праўду, любоў чалавека, яго працу, мары і спадзяванні. Па ўзорах арнаменту можна дазнацца пра сонейка і зоркі, пра людзей, пра хваробу і пра здароўе, пра дзявочую долю, пра ўсё, што ёсць у жыцці. Зараз у вас будзе магчымасць у гэтым пераканацца.

Падыдзіце, калі ласка, да стэнда “Зямля пад белымі крыламі”.

У цэнтры размешчаны галоўны сімвал – вобраз моцнай дзяржавы, моцнай сям’і. Кожная цывілізаваная краіна зацікаўлена ва ўмацаванні сям’і. Моцная сям’я – моцная дзяржава.

<p>Людзі кажуць: “Нарадзіўся чалавек – на небе з’явілася зорка”. Чалавек – аснова жыцця на зямлі, прадаўжэння роду, моцы дзяржавы. Так, у народнай свядомасці сімвалам чалавека з’яўляецца зорка. Спрабуйце знайсці гэты вобраз-сімвал на стэндзе.</p>	
<p>Вобраз Беларусі перадаецца ў выглядзе разеткі, апраўленай гірляндай з кветак. Вышываючы гэты ўзор, майстрыха гаворыць аб сваёй любові да Радзімы, прапануе, каб людзі захапляліся Беларуссю і яшчэ больш шанавалі яе.</p>	
<p>У старыя часы, калі нашы продкі не ўмелі капаць калодзежы, чыстую ваду яны бралі з крыніцы. Гэта было святое месца. Крынічная вада лічылася карыснай, гаючай, чароўнай. У народзе верылі, што калі чалавек нап’ецца, будзе дужы і здаровы. Таму крыніца – гэта сімвал жыццёвай сілы, здароўя.</p>	
<p>Жыццё нашых продкаў было цесна звязана з лесам. Як вы думаеце, чаму? Бо ён даваў дрэва на будаўніцтва, карміў грыбамі і ягадамі, ачышчаў паветра. Таму ў народнай творчасці часта прысутнічае вобраз дрэва. Спрабуйце знайсці гэты вобраз-сімвал на стэндзе.</p>	
<p>Таксама натхняла рукадзельніц прыгажосць квяцістых лугоў і палёў, якія залацяцца спелым жытам.</p>	
<p>Калі дзяўчаты вышывалі, яны спявалі песні. Асабліва ім падабаліся песні аб каханні. Песні і ўзоры суправаджалі беларускую сялянку на працягу ўсяго жыцця. Розныя па настроі песні выклікалі нараджэнні розных узораў.</p>	

V. Этап першаснай праверкі вучэбнага матэрыялу

Дзяўчынкі запаўняюць карты назіранняў, чытаюць тое, што атрымалася.
(*Самаацэнка. Ставяць балы ў ацэначны ліст*).

VI. Самастойная работа вучняў

Уводны інструктаж.

Настаўнік. Сёння мы з вамі здзейснілі цікавае падарожжа ў свет творчасці беларускага народа, пазнаёміліся са старажытнымі ўзорамі-сімваламі. А на практычным занятку вас чакае работа не менш цікавая. Сёння мы пачнем вышываць беларускія ўзоры-сімвалы, якія пазней вы зможаце аформіць вось у такія паштоўкі. (*Дэманстрацыя гатовых аб’ектаў працы.*) Мы назавём іх “Віншавальныя паштоўкі з пажаданнямі ад продкаў”. Яны стануць цудоўным падарункам для блізкіх.

Паслядоўнасць выканання практычнай работы (слайд № 8)

1. Выбраць схему ўзора.
2. Падабраць ніткі, іголку.
3. Нацягнуць тканіну на пяльцы.
4. Вышываць па схеме.

Арганізацыя працоўнага месца.

Настаўнік. Каб працаваць было спадручна, а праца не стамляла, неабходна правільна арганізаваць сваё рабочае месца. *(Дзяўчынкі звяртаюць увагу на арганізацыю свайго рабочага месца.)*

Правілы бяспекі (слайд № 9). А цяпер успомнім, якія правілы бяспекі вы павінны ведаць і захоўваць, выконваючы практычную работу. *(Вучні паўтараюць правілы бяспечных наводзін пры рабоце з іголкай, нажніцамі.)*

Звярніце ўвагу, як патрэбна сядзець у час вышывання. (Слайд № 10)

Самастойная работа. Дзяўчынкі вышываюць беларускія ўзоры-сімвалы.

Электронная фізхвілінка “Наша Радзіма”

Настаўнік звяртае ўвагу на захаванне бяспечных прыёмаў працы, паслядоўнасць выканання практычнай работы, аказвае дапамогу, вядзе кантроль за рацыянальным выкарыстаннем вучэбнага часу.

VII. Падвядзенне вынікаў урока.

VIII. Выстаўленне адзнак. Заключны інструктаж.

Настаўнік аналізуе якасць выкананай работы, звяртае ўвагу на тыповыя памылкі. *(Вучні падлічваюць балы ў ацэначных лістах).*

IX. Рэфлексія “Лесвіца поспехаў”.

(Дзяўчынкі падыходзяць да дошкі і прымацоўваюць зорку (сімвал чалавека) на той прыступцы, якая адпавядае іх поспехам на ўроку.)